

**Рішення разової спеціалізованої вченої ради ДФ 26.133.073
про присудження ступеня доктора філософії**

Здобувачка ступеня доктора філософії Косенчук Юлія Геннадіївна, 1982 року народження, громадянка України, освіта вища: закінчила у 2008 році Бердянський державний педагогічний університет за спеціальністю «Українська мова та література», отримала кваліфікацію спеціаліста «Вчитель української мови і літератури, англійської мови та зарубіжної літератури середньої загальноосвітньої школи»; з 2024 р. працює на посаді старшого викладача в Національному авіаційному університеті Міністерства освіти і науки України, місто Київ; виконала акредитовану освітньо-наукову програму «Освітні, педагогічні науки».

Разова спеціалізована вчена рада ДФ 26.133.073 Київського столичного університету імені Бориса Грінченка виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), місто Київ, від 30 травня 2024 року № 463, у складі:

Голова разової спеціалізованої вченої ради:

ХОРУЖА Людмила Леонідівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри освітології та психолого-педагогічних наук Факультету педагогічної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Рецензент:

ДЖУРИЛО Аліна Петрівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов і методик їх навчання Факультету педагогічної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Офіційні опоненти:

АВШЕНЮК Наталія Миколаївна, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу зарубіжних систем педагогічної

освіти і освіти дорослих Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна Національної академії педагогічних наук України;

ЛОКШИНА Олена Ігорівна, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, завідувач відділу порівняльної педагогіки Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України;

ЗАГОРУЙКО Людмила Олексіївна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов Економічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

На засіданні 30 липня 2024 року прийняла рішення про присудження Косенчук Юлії Геннадіївні ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки на підставі прилюдного захисту дисертації «Сучасні тенденції реформування шкільної освіти у Фінляндській Республіці».

Дисертацію виконано у Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), місто Київ.

Науковий керівник: Андрощук Ірина Миколаївни, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки праці та андрагогіки Інституту педагогіки Академії спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської (Республіка Польща).

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису (наводиться аналіз дисертації щодо дотримання вимог пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами)).

Здобувачка має 11 наукових публікацій за темою дисертації, з них 5 одноосібних та 1 стаття у співавторстві в закордонному виданні, проіндексованому в базі даних Web of Science, а саме: 5 – у наукових виданнях,

включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України, 5 публікацій, у яких додатково висвітлено наукові результати дисертації.

1. Косенчук Ю. Соціальні, економічні та політичні передумови реформування шкільної освіти у Фінляндській Республіці (1990–2010-і рр.). *Педагогічна освіта: теорія і практика*, 2021. №1 (30), С. 54-63. DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2021-30>
2. Косенчук Ю. Законодавче регулювання модернізації шкільної освіти в Фінляндській Республіці (1950-2010-ті рр.). *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*, 2021. №3(47), С. 235-243. ISSN 2410-0897 ICV: 67,92 DOI: <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2021-3-47-10-244>
3. Косенчук Ю. Теоретичні аспекти реформування шкільної освіти Фінляндської Республіки. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка. Серія: Педагогіка*, 2022. №2 (38), С. 82-87. ISSN 2311-2409 (Print) ISSN 2412-2009 (Online) DOI: <https://doi.org/10.28925/2311-2409.2022.3712>
4. Косенчук Ю. Фінська підтримка освіти України в умовах війни. *Вісник післядипломної освіти. Серія: Педагогічні науки*, (2022). 21(50), С. 124-143 DOI: [https://doi.org/10.32405/2218-7650-2022-21\(50\)-124-143](https://doi.org/10.32405/2218-7650-2022-21(50)-124-143)
5. Косенчук Ю. Тенденції розвитку освітньої політики Фінляндської Республіки щодо забезпечення якості шкільної освіти. *Педагогічна освіта: теорія і практика*, 2023. № 34 (1-2023), С. 45-63. DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2023-34-45-63>

У дискусії взяли участь голова і члени разової спеціалізованої вченої ради та висловили зауваження:

Джурило Аліна Петрівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов і методик їх навчання Факультету педагогічної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, зауваження:

1. При розгляді сутнісної характеристики понять «реформа», «реформування освіти», «тенденція» дисертантка аналізує напрацювання вітчизняних та зарубіжних науковців із означеної проблеми, проте не висловлює власну позицію з наведенням авторських трактувань означених понять з урахуванням фінського контексту.

2. Здійснюючи аналіз державної освітньої політики Фінляндської Республіки у контексті реформування шкільної освіти, доцільно було б порівняти її із загальноєвропейськими тенденціями та практиками освітніх реформ із визначенням спільних та відмінних ознак, можливих причинно-наслідкових зв'язків.

3. У перспективі викласти результати дисертаційного дослідження у авторській монографії.

Авшенюк Наталья Миколаївна, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу зарубіжних систем педагогічної освіти і освіти дорослих Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна Національної академії педагогічних наук України.
зауваження:

1. Важливою складовою наукового апарату дисертацій порівняльно-педагогічного характеру є обґрунтування хронологічних меж дослідження, що сприяє чіткому визначенню часового простору представлення аналізованого освітнього феномену. На наше переконання, обґрунтування хронологічних меж за допомогою встановлення важливих документів/подій, які мали місце в освіті та вплинули на її розвиток, значно посилює б актуальність та доцільність рецензованої дисертації.

2. Цінним науковим здобутком авторки дисертації є розроблення й характеристика прогностичної моделі імплементації продуктивних ідей фінських реформ в освітній простір України. Проте, вважаємо доцільним у

тексті дисертації детальніше проаналізувати взаємозв'язок та взаємовплив усіх блоків та компонентів зазначеної моделі.

3. У п.3.2 Ю.Г. Косенчук вказує на участь у Проєкті «Фінська підтримка реформи української школи» («Навчаємось разом»), коротку характеристику якого наводить у п.3.1. Цей міжнародний проєкт, беззаперечно, має суттєвий позитивний вплив на перебіг реформування шкільної освіти в Україні. На нашу думку, авторці дисертації варто було б конкретизувати свою участь, що значно б употужнило практичне значення результатів здійсненого дослідження.

4. У додатках до дисертаційної роботи представлено зміст автентичних документів Фінляндської Республіки, зокрема стратегічного й нормативного характеру, що унаочнюють текст рецензованого дослідження. Переконані, що наведення перекладу цих документів українською мовою сприяло б посиленню вірогідності результатів дослідження, а також слугувало б концептуальним орієнтиром для осучаснення подібних документів в українському освітньому просторі.

Локишина Олена Ігорівна, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, завідувач відділу порівняльної педагогіки Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України, зауваження:

1. Позитивно оцінюємо застосування у системі наукового апарату інструменту хронологічних меж. Хронологічні межі у дисертаціях з педагогічної компаративістики забезпечують проведення валідного аналізу у хронологічній послідовності та убезпечують від часових розривів при розгляді предмету дослідження. Не погоджуємось проте з обґрунтуванням дисертанткою верхньої хронологічної межі, яка у дисертації визначається сучасним станом розвитку фінської шкільної освіти. Вважаємо, що у цьому обґрунтуванні некоректно використано поняття «сучасний стан», оскільки

термін «сучасний» не має чітких хронологічних рамок. При обґрунтуванні хронологічних меж перевага надається їх синхронізації з датами прийняття ключових документів, які визначають розвиток освіти.

2. На увагу заслуговує періодизація реформування фінської шкільної освіти, хоча її авторство на нашу думку є невизначеним. На с. 81 (висновки до Розділу 1) зазначається, що «...було подано етапи реформування фінської шкільної освіти» без зазначення ким саме, на с. 192 (загальні висновки) автор пише про «Визначення етапів реформування шкільної освіти...» також без констатації їх авторства.

По-друге, відзначаємо невідповідність у трактуванні періодизації. На сс. 65-66 дисертантка, ґрунтуючись на джерелі 303, пише що П. Сальберг зробив спроби виокремлення трьох етапів освітніх змін, що продемонстровано на Рис. 1.2. Зокрема, П. Сальберг виокремив три етапи таких змін: «Теоретико-методологічні засади шкільного навчання (80-ті роки ХХ століття); «Саморегульовані зміни (1990-ті роки ХХ століття); «Ефективність структури та управління (2000-і роки ХХ століття) (с. 66 дисертації). Далі, у продовження теми зазначених етапів освітніх змін дисертантка пише про етапи реформування фінської шкільної освіти (тут і далі жирним шрифтом виділено опонентом). Крім того, у запропонованій періодизації реформування фінської шкільної освіти відсутні назви етапів та присутня невідповідність сутності цих етапів етапам періодизації П. Сальберга. Зокрема, у періодизації реформування фінської шкільної освіти етапи характеризуються як: структурні зміни (1980-ті роки ХХ століття); зміни в управлінні освітою, реформа навчальної програми (1990-ті роки ХХ століття); посилення дієвості в державному секторі (з 2000-х років). Отже, проведений аналіз актуалізує питання про авторство періодизації реформування фінської шкільної освіти. У разі, якщо це періодизація П. Сальберга, яка була розвинена дисертанткою, то це мало бути вказано у тексті дисертації. Також потребують обґрунтування

назви етапів, запропонованих у періодизації реформування фінської шкільної освіти.

3. Цінним вважаємо порівняльний аналіз ключових компетентностей Європейської довідкової рамки ключових компетентностей для навчання впродовж життя та ключових компетентностей Фінського курикулуму. Водночас, констатуємо, що у тексті дисертації на с. 133 здобувачка пише про Європейську довідкову рамку ключових компетентностей для навчання впродовж життя, яку була затверджено Європейським Парламентом та Радою у 2006 році, хоча у 2018 році Європейська Рада затвердила оновлену Довідкову рамку, що є чинною на сьогодні. По-друге, дисертантка наводить перелік з 7-ми ключових компетентностей Європейської довідкової рамки, хоча в обох варіантах рамки (2006 та 2018 років) їх кількість становить 8. Перелік ключових компетентностей Європейської довідкової рамки, наведений у дисертації, відповідає переліку варіанту 2006 року, хоча посилання зроблено на варіант 2018 року (джерело № 60). Також дисертантка включила до Європейської довідкової рамки таку ключову компетентність, як комунікативна, яка відсутня в обох варіантах рамки. Такий підхід робить дискусійними висновки щодо динаміки імплементації компетентнісного підходу у фінську систему шкільної освіти на основі Європейської довідкової рамки ключових компетентностей для навчання впродовж життя.

4. Потребує уточнення авторський перелік базових дефініцій дослідження. У висновках до Розділу 1 дисертантка пише, що нею запропоновано власне визначення освітньої реформи, яку вона трактує як основний рушій вдосконалення освітніх змін через інновацію, покращення якості освіти та усунення освітніх недоліків (с. 8). Проте, у тексті підрозділу 1.1. «Теоретичні аспекти реформування шкільної освіти Фінляндської Республіки» зазначене визначення відсутнє. Також відсутня згадка про формулювання авторського визначення «освітня реформа» у науковій новизні. Окрім того, «освітня реформа» не включена до уточнених базових дефініцій

дослідження (наявні лише «реформа», «реформування», «тенденції», «освітні зміни»). При цьому на с. 41 дисертантка пропонує авторське розуміння поняття «реформа».

5. Дискусійною на нашу думку є Прогностична модель імплементації продуктивних ідей фінських реформ в освітній простір України (Рис. 3.4., с. 178). Загальним зауваженням до моделі є вихід її предмету за межі шкільної освіти. Іншим зауваженням загального характеру є відсутність рефлексії впливу повномасштабної війни та врахування українських реалій і потреб щодо подолання і мінімізації освітніх втрат та відбудови освіти. Конкретизуючи наголосимо, що, якщо метою моделі дисертантка проголошує адаптацію продуктивних ідей фінських реформ в освітній простір України, то занадто умовним виглядає Науковий аспект Теоретичного аспекту (Концептуальні ідеї порівняльної педагогіки задля аналізу педагогічного досвіду Фінляндії щодо освітніх трансформацій) та Технологічного блоку (методи компаративного дослідження; вивчення тенденцій їх розвитку; використання автентичної джерельної бази). Такі складові є більш прийнятними для методологічної моделі проведення компаративного дослідження у галузі освіти. Вважаємо, що Модель потребує доопрацювання в аспекті означення засад та технологій адаптації продуктивних ідей фінських реформ саме в галузі шкільної освіти в освітній простір України на основі визначених дисертанткою тенденцій. Окрім того, вважаємо, що якісний рівень Моделі підвищить включення авторських рекомендацій щодо імплементації кращих ідей реформування шкільної освіти у Фінляндській Республіці у процес розвитку базової середньої освіти України на державному та інституційному рівнях.

6. Відзначаємо недостатньо високий якісний рівень висновків до розділів і загальних висновків дисертаційного дослідження. Загальною методологічною проблемою висновків вважаємо акцент на констатації зробленого (наприклад, досліджено теоретичні аспекти реформування...;

проаналізовано наукові праці, виокремлено чинники... с. 191 дисертації), а не на характеристиці результатів, які було отримано у процесі наукового пошуку. Частині висновків до розділів бракує достатнього рівня узагальнення і чіткості. Деякі з них не повною мірою синхронізовано з назвою і змістом розділів. Загальні висновки, окрім зазначеного вище, не повною мірою синхронізовано із завданнями дослідження, що формує питання належного розкриття основних наукових результатів.

7. Формулювання рекомендацій щодо можливостей використання зарубіжного досвіду в національній освіті є відповідальним завданням дослідника-компаративіста. Важливим вважаємо не лише узагальнення успішних зарубіжних практик на засадах об'єктивності та валідності, а й врахування національних реалій. Хоча дисертантка у підрозділі 3.1 «Розвиток освітньої реформи шкільної освіти в Україні» детально аналізує вплив повномасштабної війни, що розпочалась у 2022 році, на функціонування загальної середньої освіти в Україні, запропоновані рекомендації щодо імплементації кращих ідей реформування шкільної освіти у Фінляндській Республіці у процес розвитку базової середньої освіти України на державному та інституційному рівнях не враховують виклики і наслідки війни та зусилля України з їх мінімізації і подолання.

8. Констатуємо присутність неузгодженості перекладу деяких базових термінів дослідження. Йдеться зокрема про переклад *National core curriculum*, який трактується дисертанткою як навчальна програма (с. 130), навчальний план (с. 132), курикулум (с. 134). Також слід відзначити розбіжності у перекладі документів. Наприклад, на с. 55 дисертантка пише про Нову шкільну освітню програму 1970-го, 1985-го, 1994-го та 2004-го років, а на с. 62-63, 66 та далі по тексту цю ж Програму 1994 року перекладає як навчальна.

Звертаємо увагу на такий огріх як використання терміну навчальний заклад замість закладу освіти, як це проголошено чинним Законом України «Про освіту».

У тексті дисертації зустрічаються орфографічні огріхи, наприклад, Programmer for International Student Assessment замість Programme for International Student Assessment (с. 19).

Загоруйко Людмила Олексіївна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов Економічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, зауваження:

1. У роботі запропоновано визначення основоположних понять дослідження «реформа», «реформування», «тенденції», «освітні зміни». Вважаємо, що робота виграла б за умови більш детального аналізу поняття «реформування» у контексті шкільної освіти, а також обґрунтування аналізу поняття «освітня політика», якому авторка приділяє значну увагу у підрозділі 1.1.

2. Позитивно оцінюємо розроблену дисертанткою прогностичну модель імплементації продуктивних ідей фінських реформ в освітній простір України. Вважаємо, що дисертація значно виграла б, якби авторка більш ґрунтовно описала створену модель та особливості її імплементації у реформування шкільної освіти в Україні.

3. У підрозділі 2.1 авторкою описується державна освітня політика Фінляндської Республіки в контексті реформування шкільної освіти, а у підрозділі 2.2 подається характеристика сучасних тенденцій реформування фінської шкільної освіти на державному рівні. На наш погляд, доцільним було би визначити часові межі тих тенденцій, які авторка вважає сучасними та описує у підрозділі 2.2, що дало би більш цілісне уявлення про досліджуваний процес реформування шкільної освіти Фінляндії в розрізі визначених етапів цього реформування.

4. Позитивно оцінюємо надані авторкою рекомендації використання позитивного досвіду реформування шкільної освіти Фінляндії в Україні. Вважаємо, що дисертація значно виграла б, якби дисертантка більш ґрунтовно

описала особливості та роль міжнародної мобільності та інтернаціоналізації учнів і вчителів у фінських закладах освіти, що уможливило би більш чіткіший підхід до реалізації цієї рекомендації в українській шкільній освіті.

5. Авторка в розділі 3 дисертаційного дослідження запропонувала розроблені нею рекомендації щодо імплементації прогресивного фінського досвіду реформування шкільної освіти на державному та інституційному рівнях. На наше переконання, подана дисертація значно виграла б якби її авторка також зосередила увагу і на регіональному рівні, що дало би більш повне уявлення про використання позитивних практик Фінляндії в Україні у контексті реформування шкільної освіти.

Хоружа Людмила Леонідівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри освітології та психолого-педагогічних наук Факультету педагогічної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, побажання:

Виконання наукового дослідження завжди дає можливість здобувачу піднятися на якісно новий науковий і фаховий рівень, сформувати дослідницьку компетентність. Тому, дослідниці слід і надалі продовжувати свій науковий і професійний розвиток. Дисертаційне дослідження має інноваційне практичне значення, а відтак, розроблені рекомендації будуть корисними для вчителів-практиків, директорів закладів освіти щодо конкретизації функціонування загальної середньої освіти у Фінляндії (оцінювання, організація освітнього процесу, зовнішня атрибутика, самоорганізація учнів тощо). Також імплементації потребують прогресивні ідеї фінського досвіду реформування шкільної освіти на державному рівні.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради,

«Проти» – немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада ДФ 26.133.073 присуджує Косенчук Юлії Геннадіївні ступінь доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради ДФ 26.133.073

Людмила ХОРУЖА